

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בס"ד | גיליון 10
פרשת ויחי
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה – בענייני תפילה

וכעין זה מובא בספר "גדולי מוסר" (עמ' קפ"ג) בשם הסבא מקלם (כתבי הסבא מקלם עמ' כ"ד): וזה ענין התפלה, שיקבש טבעו ורעיונותיו - להשתפף נפשו לפני ה', לפשט מכל הרהורי עולם הזה, ו'במדה שאדם מודד מודדין לו' (סוטה דף ח:), כשם שקבש רוחו לחשב רק מענין התפלה, כן יכבשו רחמי הקב"ה על פשטו מבלי לבוא במשפט את עבדו, רק במדת הרחמים".

(ספר "רומו של עולם", על התפילה פרק ו')

המתפלל על צרת אחרים - ניצל הוא או זרעו מצרה

"אם בא ראובן לידי צער והגיד צערו לשמעון ושמעון התחנן על ראובן כאלו הצער על עצמו, לבסוף כשיבוא על שמעון שום צער ולא התחנן ראובן על שמעון כמו שמעון על ראובן הרי כאלו גזלו, שנאמר (ישעיה ג' י"ד) 'גזילת העני בבתיכם' ואפילו אם נושע שמעון, שנאמר (ויקרא י"ט ח'): 'ואהבת לרעך כמוך'. ואם התחנן על חברו אף על פי שלא הועיל כשיבוא הוא או זרעו לאותו צער הקב"ה זוכר מה שעשה לחברו כשנעשה לו זה המאורע ומושיע".

(ספר חסידים, סימן ר"ח)

"... ולמדנו מדברי רבינו שהתפילה הגם שלא תועיל ערוכה בקול ושמורה אם יהיה לו צער להושיעו בעבור התפילה שהתפלל על חברו ומעין דוגמא מצינו בספר מעשיות קטן ונראה שהם מד"ל (כי ראיתי בתוס' שהביאו מהם משם רז"ל), שצדיק אחד היה מתפלל על כל צרה, ובא הוא עצמו לידי צרה ועמדו מלאכי השרת ואמרו לפניו יתברך, צדיק זה היה מתפלל על כל צרה וראוי להושיעו וניצל".

(ברית עולם, שם)

גם אם אין שרוי בצער, יתפלל על צער של צדיקים, והקב"ה יושיעו מאותו הצער שיתפלל על אחרים.

(ספר חסידים, מהדורת מקיצי נרדמים סימן שצ"ט)

בראשית מ"ח כ"ב: "ואני נתתי לך שקם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי - היא חכמתו ותפילתו".

כפי הכנת האדם לתפילה – כך תעלה התפילה מעלה מעלה

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל סיפר שבצעירותו בהיותו בעיר וורשא זכה להיות נוכח בביקרו שערך הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל אצל החפץ חיים זצ"ל, בתוך הדברים אמר אז הרבה מבעלזא על הפסוק 'אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי', ותירגם אונקלוס 'בצלותי ובבעותי', ופירש, שכמו בקשת, שככל שמושכים יותר את החץ על הקשת, כך יתחזק מעופו, וירחיק יותר, כמו כן החרב כפי ריבוי החידוד, כך תחדור הדקירה בעומק יותר.

וכך היא התפילה, היא תלויה באופן ההכנה לתפילה, ככל שמשקיעים בעבודת ההכנה קודם התפילה, כך התפילה תעלה יותר מעלה מעלה, ותגיע לשמי מרום, וכך היא תבקיע יותר את חומות המסטינים המקטרגים ומפריעים לתפילה לעלות למעלה.

(ווי העמודים, טבת התשע"ה, עמוד צ"ו)

י"ח ברכות בתפילה כנגד י"ח דברים אחרים

התפילה היא י"ח ברכות, המתפלל אותם בכוונה ינצל מגיהנם, שהוא ק"פ אלפים פרסאות שהם י"ח אמות של הקב"ה (שהיא י' אלפים אמות וח' מאות אמות של הקב"ה, כמנין גיהנם מאות אמה), וזה 'ופערה פיה לבלי חק' (ישעיה ה' י"ד). וינצל מן י"ח טרפות, ויכנסו בעדן שהוא י"ח מאות אלף שנה, עין לא ראתה אלוקים זולתך (שם ס"ד ג'), כמו שאין אדם יכול לראות י"ח חוליות שבשדרה.

(ספר סודי רזא, הובא בילקוט ראובני, בראשית)

אם בשעת התפילה אדם טרוד במחשבות אחרות, גם ה' עושה עצמו כאילו הוא טרוד מלקבל תפילתו

"מובא בהחיך"א: מדת השם יתברך עם האדם כמו שהאדם מתנהג בעת שמתפלל לשם יתברך ומבקש בקשות, והוא עצמו טרוד במחשבות אחרות - כך באותו עת גם השם יתברך עושה עצמו גם כן כאלו עסוק ולא יכול לשמע את תפלת האדם.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

2

בס"ד | גיליון 10
פרשת ויחי
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

י"ז שנה כנגד י"ז שנה

בראשית מ"ז כ"ח: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב, שני חזיון שבע שנים, וארבעים ומאת שנה".

"ואמר ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. להורות על גמול הצדיק שגמל לו השם מדה כנגד מדה. לפי שיוסף היה בן שבע עשרה שנה כשנפרש מאביו ונמכר והיה יעקב בוכה ומילל. ואומר אוי ואבוי על יוסף ועל שניו כי מעט ורעים היו י"ז שנה ולא הגיע לחופה כמו שכתוב בזוהר. ולכן נתן לו השם כנגד ימי הצער של י"ז שנה י"ז שנה אחרים של שלום והשקט ותענוגים כנגדם".

(צרוך המור)

לאה בכתה שתזכה ליעקב ולכן זכתה להיקבר עמו. רחל שבכתה לבנים - נקברה במקום שתוכל לבכות על בניה

בראשית מ"ח ז': "ואני גבאי מפקדן מטה עלי רחל בארץ כנען בדרך געוד כפרת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם".

בזוה"ק מרומז סוד נפלא, שלאה בכתה שתזכה ליעקב ולא לעשו לכן זכתה להיקבר עמו, ורחל שבכתה לבנים נקברה במקום שתוכל לבכות על בניה, וכמו שנאמר: "רחל מבכה על בניה".

(טעם ודעת)

הקובר מקבל נחלה לקבורתו

בראשית מ"ח כ"ב: "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשת".

ברש"י ד"ה ואני נתתי לך: "לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי, וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה, ואי זו, זו שכם, שנאמר (יהושע כ"ד ל"ב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם".

"וזה מדה כנגד מדה, דעבור התעסקותו בקבורתו גם הוא מקבל נחלה לקבורתו...".

(אילת השחר)

יוסף נהג בכבוד - קיבל חלק בכבוד

בראשית מ"ח ה': "ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי".

יוסף נהג ועשה מעשה כאח בכור הדואג וזן לאביו ואחיו, ולכן זכה בחלק כפול כחלקו של בכור.

מדוע ניטלה המלכות מראובן

בראשית מ"ט ט ד': "פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עליה".

"... ולפי האמור מובן שבשביל מעשה בלהה נצמח פיזור בישראל היפוך המלוכה, ע"כ איבד המלוכה. ומעתה יובן האיך מקבילים אלה מול אלה, והכל מדה במדה".

(שם משואל)

המוחל לאחרים - ימחלו לו משמים

בראשית נ' י"ז: "כה תאמרו ליוסף אָנָּה שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גְּמֹלוּךְ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפֶשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּכַּן יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו".

את התיבות "אנא שא נא" אפשר לקרוא מימין לשמאל ומשמאל לימין, וביארו בזה שבא ללמד, שמי שמוחל לאחרים - ימחלו לו, כמובא בחז"ל (ראש השנה דף יז): "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו".

מרגליות

מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

כל הנהגה מסעודת הרשות לסוף גולה

פסחים דף מט: "אמר רבי יצחק: כל הנהגה מסעודת הרשות לסוף גולה, שנאמר: ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק, וכתוב: לכן עתה יגלו בראש גלים. תנו רבנן: כל תלמיד חכם המרבה סעודתו בכל מקום - סוף מחריב את ביתו, ומאלמן את אשתו, ומייתם את גזליו, ותלמודו משתכח ממנו, ומחלוקות רבות באות עליו, ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו, וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות".

"דבמתענגים בריבוי תאוות מסעודת רשות משתעי קרא, ואמר דלכן יגלו וגו' היינו עשרת שבטים שגלו בראשונה משום שהלכו ביותר בתענוגים ובמותרות, ע"כ יגלו בראש קודם זמן שגלו שבט יהודה, והיא מדה כנגד מדה, כי הגולה אי אפשר לו להשיג תענוגיו וכל תאוותיו וק"ל".

(מהרש"א ד"ה שנאמר ואוכלים כרים כו')

תוצאות ההליכה אחר התאוות

ראוי לתלמיד חכם שיהיה מרוחק מהנאות הגוף, כיאות לאדם שכלי, ולכן עליו להתרחק מסעודות הרשות, כי מורה הדבר שרודף אחר הנאות הגוף. ואילו עובר על הדבר וכן נהנה, עונשו הוא גלות, כיוון שכשנהנה מסעודת הרשות ונמשך אחר הגוף, מפריד את חיבורו ודבקתו לעליונים, ומדה כנגד מדה, אף עליו להיפרד ולגלות ולא להיות מחובר למקומו.

(נתיבות התורה למהר"ל)

'מחריב את ביתו' מתוך שמרבה סעודותיו בבית אחר בריבוי תענוגותיו, מבקש לימודו גם בביתו, כן ועל ידי זה מכלה ממונו ומחריב ביתו למכור את כליו שבביתו. הליכתו מביתו אל בית אחר ורדיפת תאוותיו שם, תכלה את ביתו. על שלא ידע לשמוח בשלו בביתו - יחריב ביתו.

'ומאלמן את אשתו', ע"י שהיה גולה מביתו אחר תאוותיו, יגלה עתה למזונותיו (ואשתו תהיה אלמנה חיה). וכן הוא הביאור ב'ומייתם את גזליו'.

'ותלמודו משתכח', על שרדף אחר החומריות תברח ממנו הרוחניות.

'ומחלוקות רבות באות', דרך השותים לבוא לידי מחלוקת, והרודף אחר השתיה - תרדפהו המחלוקת.

'ודבריו אינם נשמעים', מידתו היתה שלא רצה לשמוע ליצרו הטוב, על כן, ינהגו עמו במדתו ולא ישמעו לדבריו.

תפקידי שמעון ולוי מדה כנגד מדה

בראשית מ"ט ז': "אָרוּר אֶפֶס כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּהּ אַחֲלֵקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצֶם בְּיִשְׂרָאֵל".

ברש"י "אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושבתו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמעשרות". ופירש רבי אברהם יפהן ראש ישיבת נוברהרדוק: יעקב אבינו תיקן וסידר לכל אחד מבניו דרך בחיים לפי תכונתו. לשמעון כנגד כעסו, קבע לו שיהיה מלמד תינוקות, מדה כנגד מדה, נכשלת בבהילות וכעס - תהיה עתה מלמד תינוקות ותצטרך להתאזר בסבלנות, לחנך ולהסביר להם שיבינו ולא יטעו. ללוי סידר שיהיה בודד מכל ענייני העולם הזה, ורק ה' יהיה מנת חלקו, ומזה יבוא לתקן כעסו, ומפרישותו יתעלה לתקן מידותיו".

(הסר כעס מלבך, עמוד 260)

"... תשובתם של שמעון ולוי: הכזונה יעשה את אחותינו, נראית כמו שהניחה את דעתו של יעקב. אין הוא עונה כלום על דבריהם. אבל האמת היא שיעקב כן ענה להם, אבל לא עכשיו אלא הרבה שנים לאחר מכן, כשהגיעה שעתו של יעקב להפטר מהעולם וקרא לכל בניו לברך אותם, אמר לשמעון ולוי: "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם" (מ"ט ה'), ולא רק זה אלא שהעניינים: "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל". לפי פשוטו העונש הוא מדה כנגד מדה עם החטא, כלומר, שראויים אלו שיפרדו ולא יהיו ביחד כדי שלא יוכלו להנקם ולעשות רעה, וכן פירשו שם הפשטנים. אבל רש"י שם מבאר שיעקב אמר לשמעון ולוי שהם יהיו הסופרים והמלמדי תינוקות שילכו מעיר לעיר לתקן את התשמישי קדושה וללמד את בני ישראל תורה. זה לכאורה טעון ביאור, מדוע הופקד עתידו של החינוך היהודי ושמירת צביונו של העם דוקא בידי שמעון ולוי? מה המדה כנגד מדה בזה?

כנראה שיעקב ראה שהם, יותר משאר אחיהם, מתאימים למשרה רמה זו. מתשובתם שענו לו "הכזונה יעשה את אחותינו" הבחין יעקב שהם מסרו את כל מהותם למשימה העליונה של הצלת כבוד אחותם. גם שאר האחים היו עדים לצערה ולכאבה של דינה אחותם וגמלו בדעתם לעזור לה, אבל רק שמעון ולוי הרגישו את צערה וכאבה כאילו זה הצער והכאב של עצמם. הזעקה שנמלטה מפייהם: "הכזונה יעשה את אחותינו" הבהירה ליעקב שפעולתם נבעה מתוך כאב פנימי והשתתפות אמיתית בצער הזולת, וזה המריץ אותם לקנאות בוערת ובלתי מתפשרת, עד כדי כך שלא מצאו מנוח לנפשם אלא אם כן יהרסו את כל העיר. רק אנשים מסוג כזה, המרגישים כאב הזולת כאילו הוא כאב עצמם, רק אלו יקחו את מטה הנדנודים בידם וימסרו נפשם ומאודם כדי לנדוד מעיר לעיר להפיץ את תורת ה' בעולם ולחנך את ילדי ישראל. משימה קדושה כזו אינה מתבצעת כהוגן אלא על ידי אלו העושים יותר מחובתם וממשימתם, אלו שקנאת ה' בוערת בלבבם, ולכן הפקיד יעקב עליהם את התפקיד הזה. ונמצא שכוונת יעקב בזה לא היתה להענישם, אלא כוונתו היה למצוא בעדם את עתידם המתאים להם לפי כוחותם ומרצם, ודו"ק בזה".

(אמת ליעקב, פרשת וישלח)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.ה)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

על שעלו המצרים לקבורת יעקב אבינו - זכו לקבורה

בראשית נ' ז': "וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת אָבִיו וַיַּעַל אִתּוֹ כָּל עַבְדֵי פְרַעֲהוּ זְקֵנֵי בֵיתוֹ וְכָל זְקֵנֵי אֶרֶץ מִצְרָיִם".

"שנאמר: 'ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו עמו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים' נמצא מחנה של יוסף, אמר להם הב"ה: אתם עושים חסד עם יעקב אף אני נותן לכם שכרם ולבניכם בעה"ז ובעה"ב, וכשמתו המצריים בים סוף לא נשארו במים אלא זכו ליקבר בארץ, ואמ' להם הב"ה: אתם צדקתם עליכם את הדין אף אני אתן לכם מקום לקבורה, שנאמר: 'נטית ימינך תבלעמו ארץ'".

(פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ח)

ארבעים יום כנגד ארבעים יום

בראשית נ' ג': "וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כָן יִמְלְאוּ יְמֵי הַחַנְטִים וַיִּבְכּוּ אֹתוֹ מִצְרָיִם שְׁבָעִים יוֹם".

ה' נתן לניווה ארבעים יום לעשות תשובה (כמבואר ביונה ג' ד'), כנגד ארבעים יום שחנטו את יעקב אבינו.

(אוצר המדרשים נ' ג')

הבקי במשניות אינו רואה פני גיהנום

בראשית מ"ט כ': "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחֲמוֹ וְהוּא יִתֵּן מִצְדָּנֵי מֶלֶךְ".

כתב בתורת הבית (לחפץ חיים, פרק ו'): "... וראיתי בסה"ק שהפליגו מאוד בלימוד המשניות מפני שהוא יסוד התורה שבע"פ וכתבו שאשר בן יעקב הוא ממונה למעלה על לימוד המשניות (ורמז לדבר 'מאשר שמנה לחמו', שמנ"ה הוא אותיות משנ"ה), וכל מי שהוא בקי בה אינו מניחו לראות פני הגיהנום" (וראה שם הגדולים לרב החיד"א, מערכת ספרים אות ת' [נ"ו]). ונראה דהוא מדה כנגד מדה, דעל **שלא הניח** דבר במשנה שלא למדו (ולכך הגיע להיות בקי במשנה), **אין מניחים** אותו לראות פני הגיהנום. וכנגד מה שלמד המשניות **בעמקות**, לא יניחו לו לראות הגיהנום אפילו **בשטחיות**, ולכן אמר שאינו רואה "פני הגיהנום", דאפילו בהצצה שטחית בעלמא אינו רואה הגיהנום.

התגלגל בסוס להחזיר חוב לבעל הסוס

בראשית מ"ט ז': "וְהָיָה זֶן נָחֵשׁ עָלַי זָרָךְ שְׂפִיפֹן עָלַי אֲרַח הַנֶּשֶׁף עֲקֵבֵי סוֹס וַיִּפֹּל רִכְבּוֹ אַחֲוֹר".

"החפץ חיים הביא מתשובת הריב"ש מעשה, שנשמה התגלגלה בסוס, כדי להחזיר חוב שהיה חייב לבעל הסוס".

(אוצר הידיעות ח"ב, ענייני גלגולי נשמות)

המתנהג כבהמה מתגלגל בהמה

"... בעת אשר האדם לא ישתמש כלום בנפש המשכלת, והנהגת החומר תהיה רק ע"פ הטבע והתאוה, ונפש המשכלת לא תעשה כלום, נמצא כי נפש המשכלת סגורה בתוך בוד"ד כמו בתוך בהמה, ומי שעושה מעשה בהמה הולך בשרירות לבו, וד' רחוק דרכו, ונפש המשכלת לא תפעול כלל וכלל, הלא הוא כחיה ממש רק גלגול נפש חיה בתוך בשר ודם - בתוך בהמה! רק כי האדם בחייו אין לו צער מזה ומתענג בתענוגים כמו בהמה, והשופט צדק ישלם מדה כנגד מדה, למי אשר בחייו היה בבחינת גלגול, והנפש היתה רק סגורה כמו בתוך בהמה, לזאת ישלם לו כפעול, ומגלגל אותה גם אח"כ בתוך בהמה, רק בצער גדול מנשוא. ולאשר האדם יש לו כל הכוחות שבתוך הברואים, כמו מי שהוא אכזר ורע מעללים - זהו כח חיות הטורפות, הרי הוא מתגלגל בתוך חיות טורפות, ולעומת זה יש מדה כנגד מדה בכל הגלגולים".

(כוכבי אור מאמר ל"ה)

לרפואה שלמה: הרב פרץ בן גיטל, בן ציון בן חיה, מלכה חנה בת בילא

ההנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

WEB: WWW.TORAH24-7.COM/SEFORIM-HEBREW EMAIL: ap@torah24-7.com

